

SLOVENKA

Glasilo slovenskega ženstva.

Zvezek 7.

V TRSTU, 26. marca 1898.

Letnik II.

Ob potoku.

Tu ob potoku jaz posedam
Na njega čakam dan na dan —
Zeljno že tja v daljavo gledam,
A vedno, vedno le zaman!

Mi pač na uho žuborite,
Poveste vse, kar treba ni,
Kar meni danes govorite,
Me slušati ne veseli!

Skrivnostni valčki, govorite,
Kje on sedaj mudi se kjé?
Zakaj ne pride, mu recite,
Saj kje ga čakam, dobro vé!

Ne! raje kar naprej hitite,
Povejte mu, da te solze,
Ki vró z očij, so zanj prelite,
Da težko čaka ga srce.

Vlasta.

Vidi.

Oj tožiš mi, da odtrobile
Trobentice so že pri vas,
Da solnčice se vedno skriva
In da ne vsklije novi kras.

Vijolica pod grmom skrita
Vabila bo: Utrgaj me!
In žarka teja bo klicala:
Pripni, dekletce, me v lase!

A le potrpi, kmalu, kmalu
Uzreš v naravi drugi cvet,
Ki ljubko in mamljivo smejal
Se v pomlajeni bode svet.

Pa kaj vzdihuješ po cvetcih,
Po solnčeci — zakaj tako —
Saj rože ti cveto na lici,
In srcece ti je gorko. . .

Kristina.

Hudi grad.

Piše Milan Sanjar.

I.

Za vasjo, na Gradnikovi strmini, je stalo osivelo zidovje. Sanjavo je kazalo svoje razpokane, otemnele, napol z jelovjem zakrite stene v dolino.

Ljudje so si pripovedovali na zimski preji o tej razvalini toliko strahotnega in tajnega, da me je kar groza spreletavala, kadar sem v mladih letih zašel v njeno bližino. Plaho in zvedavo sem gledal velikan-ske stene iz primerne daljave. Ako pa je tam na severni strani razvaline, kjer so stala v temnem zboru stoletna drevesa, tožno zavpila žolna in zaropotala po votlem deblu, tedaj sem zbežal in pravil doma, kakó se oglašá tam gori — strah.

Pozneje, ko se mi je izpremenila otroška bojazen v mladeniško ro-mantiko, nisem nikamor raje zahajal na svojih sprehodih, nego sem.

Tu v senci temnega jelovja se je kaj prijetno sanjalo. Misli so mi uhajale v one čase, ko je stal grad še v vsi svoji silovitosti. Oholi, po šegi in jeziku tuji vitezi so gospodarili in zapovedovali tukaj, stregli svoji razuzdanosti ter odirali naše prednike, ubogo slovensko ljudstvo. Trepe-táje so se ozirali naši pradedje na silni dom svojih trinogov in ker jim je bil tam gori izvor vsega hudega, nadeli so mu primerno ime: Hudi grad.

Dasi je že davna doba vzela nemile oblastnike in izpremenila njihov nekdanji ponosni dom v žalostno podrtino, po kateri gospodarijo sove in netopirji, vendar bridki spomini še niso izginili narodu, ki imenuje raz-valino še vedno „Hudi grad“ — ter se je vedno ogiblje. Namesto človeške hudobe pa je naselila živa slovenska domišljija semkaj zle duhove in strahove, ki nagajajo ljudem in varujejo ondi zasute zaklade...

Temno drevje po Gradniku je vztrepetalo v prvem pomladanskem dihu.

Ostanki snega so se umikali v jarke in globéle ter se ondi solžili — nemara po minoli zimski krasoti.

Tajno je igralo v zraku, šepetalo v gozdu in naznanjalo, da prihaja tam od juga mila Vesna, mila vigred, s petjem in cvetjem, v vsi svoji lepoti.

Mej visokimi smrekami, na slabo uhojeni stezi, ki se vije gor za Hudi grad, se je prikazala stara ženica, Meta Korenka. Opiráje se na svojo oguljeno palico, je stopicala v strmino ter gredé nabirala suhega vejevja.

Prišla je na višino.

Tu se zлага svet v malo ravnino, dvigáje se na drugi strani v skalnat grebèn, ob katerem saméva obširno domovje: Golina.

Starka si malo oddahne ter se loti nató podrtega bora, ki je molil svoja suha rebra v zrak. Toda ni še nalomila zadostnega bremena svojemu oslabelemu hrbtu, ko zarohni v njeni bližini hriprav, oduren glas:

„Pobéri se, tatinska starka.“

Ko bi se bili prikazali Korenki vsi hudograjski strahovi, ne bi se menda ustrašila tako, kakor se je ustrašila Góbe, lastnika Goline, ki je zdaj stopil iz hoste.

„Nisem vedela...“ je jecala starka.

„Kaj nisi vedela, stara sova?“ je vpil Góba.

„Da je tu vaša hosta“.

„Čakaj, babo!“

A Korenka ni čakala. Hitela je, kar so jo nesle oslabele noge, po Gradniku navzdol in še le tedaj, ko je ni dosegalo več zmerjanje srditega Góbe in je bila zopet mej visokim drevjem, Jeseniških gospodarjev, se je ustavila in sedla na kup prej nabrane suhljadi, težko dihaje.

Še vedno se ji je zdelo, da vidi pred seboj Góbo, kako se togoti in ji preti, tako dolg in suh, rumenega, od strastij razjedenega lica.

„Moj Bog, kako sem se ga ustrašila!“ oddahnila si je ženica. „Sto korakov bi se bila ognila njegove zemlje, a nisem vedela — — — saj pravim, ta Góba je od same zavisti tako zelen, on nima trohe srcá za uboge ljudi. — Pa le najéj se svoje suhljadi, ti krokar! Lepe gozdove, katere ti je zapustil stari, Bog mu daj nebesa, si že tako zapravlil!“ je pristavila srdito in zamáhala sè svojo krivo palico proti Golini.

Nató si je nabasala nekaj suhih vej ter odšla v svojo kolibo pod Gradnikovo strmino.

II.

Silno, vriskajoče in mehko čuvstvo je lilo v dušo Ivanu Lesárju, ko se je onidan vrnil po dolgih treh letih iz tujine v svoj rojstni kraj.

Zdelo se mu je, da uprav sedaj, ko gleda zopet znane gore, livade in travnike, ko gleda dragi dom v gozdnem zatišju, sredi temnega jelovja in milo, iznenadjeno mamico, — da čuti uprav sedaj nekaj one sreče, katere je zastonj iskal svojemu v hrepenenji kipečemu srcu tam v tujem svetu.

Lesárjevi so imeli lep dom in obširne gozdove. Nadarjenega Ivana so dali v šole, v mesto, kjer je ostal do svojega 20. leta. Napredoval je dobro; a zadnja leta se ga je lotila neka otožnost in sanjávost, zdelo se mu je, da ne dobiva v knjigah onega tešila, katerega išče njegovo mehko srcé, njegova živa, ognjena fantazija. V tem sanjarjenju ga zadene silen udár — iskreno ljubljeni oče mu je nenadoma umrl. Ko je Ivanovo rahlo srcé prebolélo prvo, najhujo boleost in se je bila zbegana mati nekoliko

umirila, odpotoval je v Trst, da ondi vredí s pomočjo očetovega pisarja nerešene zadeve v lesni trgovini, s katero se je rajni pečal na debelo.

Morje, pisano tržaško vrvenje, otožnost, ki je trepetala v sreću, vse to je vzbudilo Ivanu mahoma silno hrepenenje po tujem svetu. Ne da bi dolgo ugibal se je napotil najprej v prekmorske kraje, kjer je oče imel trgovinske zveze, a videl je tudi Kairo, Carigrad, Odeso in Moskvo. In zdaj je spet doma. Dasi je potovanje vplivalo blagodejno na njegovo melanholijo in sanjavost, vendar ga ni povsem ozdravilo; čutil je v sebi še vedno neko praznoto, njegovo srce je še vedno strastno hrepenelo po neki neznani sreči, neznani harmoniji, katere njegova nežna duša dosedaj ni našla nikjer in katere zarja mu je zasvetila po vsem bitju sedaj, ko se je vrnil v ljubljeno domovino.

Za potokom, ki se divje péni in dére po skalnati strugi v dolino, je hitel danes Ivan Lesár, da se oglasi na sosednem Jeseniku. Ondi je gospodaril upokojeni profesor Kres, ki je podedoval prelepó posestvo z malim, osivelim gradičem pred nekaterimi leti po svojem samskem stricu in, dasi še le 50 let star in čvrst, stopil v pokoj ter se udal tukaj gospodarstvu in svojim knjigam. Že prej je ob počitkih prihajal vsako leto semkaj in se seznanil z Lesarjevimi, ki so dali svojega Ivana na njegovo prigovarjanje v šole. Zato je bil Ivan pri Kresovih kakor doma in prvi dan po svojem prihodu je hitel v tiho dolinico, da vidi zopet omiljeni mu gradič in njega blagega gospodarja.

Stopil je s pota ob strmino, kjer se je videlo v ozki dol

Nemo in veličastno se je dvigal na drugi strani globine temnozeleni Gradnik z melanholnim Hudim gradom na teménu. Ob njegovem vznožji, zakrit s cvetočimi jablanami, je kazal nekaj zidovja in strmo starinsko svojo streho — Jesenik.

Ivan se je naslonil ob samotno brezo. Tam doli ob mimo tekočem potoku, ki se vije mej vrbovjem po jeseniških travnikih, se je igrala vaška mladina. Otožni glasovi vrbovih piščal so rahlo prihajali odtod. Lahni val toplega zraka jih je donášal in razlival na okolo fino dišavo vijolice. V grmovji se je oglašala tašica sê svojo hrepenečo pesmijo.

Vsi mladostni spomini so zažaréli Ivanu v duši. Sreč mu je vstrepetalo v radostnem hrepenenji po oni zlati dobi, ko je tam doli letal po cvetočih travnikih in livadah za krasnimi metulji, stavil svoje „mlince“ ter lovil pod belim kamenjem plitve struge drobno pisane gorske ribe. A ne sam: pomagala mu je Kresova Veróna, katere mili obrazek se mu je zdaj živo prikazal mej raznobojnimi slikami iz otroških let, dasi ga ni videl pozneje nikdar več.

Divni Prešernovi verzi so mu zveneli v duhu in vzbujali staro njegovo melanholnijo:

Mladosti! po tvoji temni zarji
Srce bridko zdihuje...

Prišel je do grajskega sadovnjaka, ki je segal na tej strani sem do potoka, rahlo žuborečega po ravnéji, a kameniti strugi. Črez vodo se je vzpenjal tukaj ozek, iz brezovih debel narejen mostič.

Dvignil je pogled in — nemo obstal.

Na mostiču je stala vitka deva, v priprosti, svitlosivi obleki, mirno zroča v hitce vodovje. Kriva, preko potoka nagnjena jablana je v lahno zibajočem se pomladanskem vzduhu vsipala svoje belorudeče cvetje po fini, temni glavi in po lasih spletenih v debelo, dolgo kito. Gledala je v stran, Ivan je videl samo pol njenega milega profila. A ta slika, polna nežnega soglasja in pr rodne poezije, je tako silno ugajala duševnemu stanju mladega Lesarja, njegovi popolnoma lepoti udani naravi, da je še stal in zrl na ono mesto, ko je deva že davno odšla in izginila za gostim drevjem in grmovjem sadnega vrta, ne da bi bila opazila svojega občudovalca. Najbližja steza do gradiča je bila skozi sadovnjak, a Ivan si ni upal za lepo prikaznijo, šel je dalje po svojem neravnem, od vode izpranem potu poleg potoka in stopil od druge, glavne strani na Jesenik.

(Dalje prihodnjič.)

Pomladna.

Snežena še je naša plan
Potoček je leden,
A v zlatih žarkih trepeta
Pomladni, tihi sen

In mehko boža dih njegov
Bregove in polje —
Ah, da zavel bi tudi v to
Zadušeno srce!

Kristina.

Kakošna bodi mati.

Francoski spisal B. H. Gausseron.

Napoleon je dejal, da je bodoča zla ali dobra nprav odvisna, jedino le od matere. Govoré z gospo Campanovo, je trdil, da so stari sistemi vzgojevanja ničvredni, ter poizvedoval hkratu, česa bi trebalo, da se vzgaja mladež prav in dobro.

„Mater je treba“ — je odgovorila gospa Campanova. Tak odgovor je osupnil Napoleona tako, da je vzkliknil: „Glej, ves sistem vzgojevanja v jedni sami besedi!“

In res, ona ki ziblje dete, gospoduje svetu; saj le ona vodi in uči mlade dušice, ki vtisnejo zgodovini že jutri nov pečat. Vsak pogled, vsak naglas, vsak materin čin se vtisne v srce in pamet deteta že v najnežnejši mladosti in vpliva pozneje na srce v neizbrisnem spominu.

Materino dostojanstvo stoji nad vsakim drugim dostojanstvom sveta. Prav je storila gospa Laeticija Bonapartejeva, da je zavrnila pred zbranim dvorom vsa razdražena svojega sina - cesarja, ko ji je ponudil roko v poljub: „Pač bi vi morali poljubiti roko oni, ki Vam je dala življenje!“

Nihče ne oporekaj, da je dobra mati mojstersko delo prirode; najkrasnejša in najdragocenejša stvar je na vesoljni zemlji. Njej zahvaljuje človeštvo visoke čine in vznešena dela velike večine genijev in junakov. Ideje, ki jih vcepi mati v duha nadarjenega otroka, moremo primerjati s pismenkami, ki jih vrezujemo v skorjo in ki rastejo z drevesom.

Walter Scott je črpal svoje nagnenje do poezije srednjega veka iz starih balad, koje sta mu peli mati in babica še predno se je naučil čitanja. Goethejevo mater je dičil nenavadno razvit talent, buditi v mladih dušah energijo; kaj izvrstno je znala učiti spoznavati svet, imajoča obsežne iskušnje.

Neki tujec je dejal, ko se je seznanil z njo: „Sedaj umem, zakaj je postal Goethe mož, kakoršen je“. Sicer je pa tudi sin vselej radostno priznaval, koliko je dolžan svoji materi.

Znano je, kako visoko sta cenila pesnika Lamartine in Viktor Hugo svoji materi in kako ganljivo povdarjata, da sta dolžna svojim materima ne samo življenje, ampak tudi vspodbudo, ki ju je dvigala in ki ju je povzdignila kot velikane nad druge velike može.

Neka mati je vprašala nekoč duhovitega znanca, kedaj prične vzgoja svojega 4letnega sinka. „Ah! madame“, ji odgovori oni, „če niste že pričeli, zamudili ste štiri leta“.

Mnogokrat se razpravlja to in ono o modrosti starega veka. Podajam tu dvoje prislovic, ki pričata, da je opravičena sodba o modrosti starih časov.

„Prepusti vzgojo svojega otroka sužnju in kmalu se ti vzgoji otrok v sužnja“.

„Blažen je le oni, kojega uči mati!“

Prava mati zmore več nego sto dojk in sto profesorjev. Dete, ki ni deležno nadzorstva, nauka in navoda materinega, je izgubilo takoj od dne svojega rojstva nepregleden hasek in nič mu ne nadomesti več te izgube. Da bi le to uvaževale vse žene, ki ljubijo sicer svojo deco, a ljubijo vendar bolj brezbriznost in veselice.

Kje najdeš več potrpežljivosti če ne v materi? „Zakaj ponavljate temu malopridnežu isto dvajsetkrat?“ karal je nekdo gospo, ki se je

trudila, vcepiti v malo trmasto glavico nekaj navadnih pojmov. „Ker bi bil ves moj trud zaman, če bi ponovila le devetnajstkrat“ je odgovorila ona.

A tudi osodepolno vpliva na značaj in na razvoj svojih otrok mati, nečem reči zla — kajti ne govorimo tu o izrodkih — vendar pa nespačetna, prenapeta ali nerazsodna.

Glejmo le mater Lorda Byrona, toli togotno, da je umrla od gnjeva, ko je čitala svojega tapetnika opomin k plačilu računa.

Vzgojila je Gordona Byrona v vihnem vzdušju; dušila in utrujevala ga je sedaj s strastnimi poljubki, a že se je zopet znašala nad njim v strastni razdivjanosti, v kateri se je tako daleč spozabila, da se ni sramovala, tepsti ga in ga po hiši preganjati s kleščami v rokah. In prav tu je iskati vzroka Byronovi abnormalnosti in razmršenosti v temperamentu in v pesniški inšpiraciji; v taki vzgoji leži tudi povod bolešni potezi Byronovega genija, oni ironiški — bolešni potezi, ki je nadela Byronu satanov znak.

Velik v svojih slabostih s strastnim srcem in skeptiški skozi in skozi, je nosil v sebi materin strup, ki ga je vsesal v sebe že kot dete. „Niso me v mladosti učili krotiti srca, zastrupili so mi v vrelcu moje življenje“.

In zato je neobhodno potrebno, da so žene večje svojega materinskega poklica. Ni se mu moči priučiti v šolah in je ta poklic radi tega izmed vseh najtežji. Morda je to vzrok, da ni v šolah pouka o izvrševanju tega poklica.

Nežnosti in trdnosti je treba nasproti otrokom, moramo jim biti dobri in moramo jih navajati k poslušnosti.

„Človek, ki se je naučil trobiti v rog in pa razvajeno dete sta nezno druga“ pravi neka tuja prislovica. Trobec ima pa saj veselje se svojo zvočno spretnostjo, dočim je razvajeno dete samo sebi v nadlego, nezno je tudi drugim in to tem bolj, čim bolj je razvajeno.

Materi, ki si svojo glavo nikdar ni hotela beliti s kaznovanjem svoje dece, preti nevarnost, da si bode morala, ko doraščejo otroci, marsikdaj beliti srce.

Z druge strani se pa varuj mati, da ne škoduje z neizvršljivimi ukazi in z brezpomembnimi prepovedmi svoji avtoriteti v očeh otrok. Napčno jo, ako se ravna z dečki, kakor da so iz stekla in ako se jim brani zdaj to, zdaj ono, samo da jim kaj ne škoduje.

Vodi naj nas glavno načelo: ne delajmo težav, izvzemši, ako vidimo, da se ubramimo s tem večjih težav. Ugodi se naj željam, ako se ne npira temu zdrav razum. Kakor hitro se pa za kaj odločimo, treba ob sklepu vztrajati. Če se ne privadi otrok že od početka smatrati vsak „da“ matere zgolj kot da in vsak „ne“ zgolj kot ne, se razvadi in je kmalu pokopana vsa materina avtoriteta.

Preveč nesebične in otrokom preveč udane matere zakrivijo, da postanejo otroci sebični. Ako vidi otrok, da žrtvuje mati svoj čas, vse svoje novce, vse moči in radosti v to, da zadosti zahtevam otrokovim, se mu vcepi v misel prepričanje, da ima pravico zahtevati tudi od vsacega drugega jednako nesebičnost. Zahteva potem vedno le več in ni ga moči nikoli zadovoljiti.

Mati, ki se zadovoljuje s starimi cunjami, da le preskrbi sinu novo obleko, in ki se z delom utruja, da se le sin zabava, rabi najboljša sredstva, da vstvari iz sina potratnika, sebičneža in končno ničvredneža.

Modra mati ve, da mora stati na čelu domu in čuva zato svoje mesto z mirno a neodjenljivo dostojnostjo.

Nikdar se ne poniža za služkinjo svojih otrok.

Najboljše in najlepše stvari bodejo naj za njo, ne pa za sine ali hčere. Ona je kraljica, in dolžnost ji je, da čuva svojo krono na glavi.

Tako mater bodejo spoštovali otroci od prve mladosti naprej in jo bodejo vselej stavili nad sebe. Upadala ne bo mati v očeh otrok, čeprav bodo doroščali. In čeprav jo bodejo otroci prekašali v izobrazbi in v vedi, ostane mati nad njimi, odlikujoča se po plemenitosti in po vznosu svojih čutstev. Česar ne ve njen duh, ve njeno srce.

Gorje materi, ki ni taka!

Iz češčine priredila *P. Foersterjeva*.

Kapčev stric.

Spisala Milena.

Ne vem, kako je to, da sva se z Kapčevim stricem — bratom našega soseda — vedno dobro razumela. Bil je to prijazen dober možiček pri kacic sedemdesetih letih. — Ženskih ni mogel prav trpeti, trdil je vedno, da smo me ženske samo za zmešnjavo na svetu.

No, mene je imel vendar rad. Včasih sem sedela na našem vrtu in kaj brala ali brčkala, pa je prišel stric na sosedni vrt k svojemu uljnaku in malo zakašljal, da sem ga slišala. In potem sem tebi nič; meni nič zlezla skozi plot in kmalu sem sedela tam pred uljnakom in stric mi je pripovedoval razne dogodbe iz svojih mladih let. In ono raskavo, razorano lice nagubalo se je v prijazen smehljal in oči izpod sivih obrvij so se tako-le zasvetile kakor nekoč, ko je Kapčev stric bil še najlepši fant v fari.

O saj mi je večkrat pravil, kak je bil v „svojem času“.

„Povem ti* — tikal me je, ker me je poznal, ko sem še po vseh štirih lezla okoli hiše — oh povem ti, to ni vse skupaj nič kakor se zdaj nosijo ti fantiči. I saj to še fantje niso, kaj bo ta drobiž, a mi, mi smo bili mi*!“

„Take žametaste telovnike s srebrnimi gumbi smo imeli, jirhaste blače, škornje, pa klobuk s širokimi krajci. Pa smo stali pri cerkvi v nedeljo, kakor vojaki in dekleta so sramežljivo gledala na našo stran. — — Ej to so bili še časi!*“ —

Kapčev stric se je zamislil; jaz sem pa nekaj časa tudi nemo poslušala bučanje bučel.

Stric zakaj se pa niste oženili? vprašala sem ga nekoč.

„Ej to ti je dolga reč, kaj ti bo to!*“ —

— „Povejte no, jaz bi res rada vedela.“ —

Stari mož se je malo odkašljaj, se še malo branil, potem mi pa povedal to-le:

— Ej to ti je dolga reč ti pravim, — in stara tudi že. Čakaj menda je že čez petdeset zim, kar sem nekdam stopical v snegu gori v Podlessek, kamor so me oče poslali, da naj kupim kako ovco za praznike. Precej je bilo mráz, zato sem šel hitro. Gori pod tistim klancem pa srečam dekleta, ki je neslo moke iz malina. Pot je bila polzka in slaba in revica se je ugrela, da se je kar kadilo iz nje. Jaz sem jo nagovoril in šla sva skupaj v Podlessek. Bila je Maričeva Anka, ki je služila pri županu v Podlesku za dekle. Poznal sem jo že, prej pa se nisem dosti brigal za njo. Tedaj sem še le vidil, da je prav čedno dekle, no in meni se je dopala od tistega časa.

Župan v Podlesku je bil bogat mož, ki se pa tudi ni malo cenil. Imel je sina Tineta moje starosti. Zdaj je že davno umrl, Bog mu daj nebesa! S Tinetom sva bila prijatelja še poprej, a potem sem gotovo vsako nedeljo popoldne prišel k njemu v vas, seveda največ radi tega, da sem videl Anko. Zdelo se mi je, da me rada vidi, bila je prijazna z menoj in večkrat sva dražila drug drugega. Sam nisem nikdar govoril žnjo Tine je bil vedno zraven in včasih me je prav jezilo, da je vedno tičal poleg mene.

Tako sem hodil vso zimo gori v Podlessek in še poletu večkrat. Moj mlajši brat, ki je še sedaj na domu, me je dostikrat povpraševal, kaj neki imam tam v Podlesku a jaz mu navadno še odgovarjal nisem.

Nisem se brigal za nič, in nisem tudi zapazil, da je Anka nekamo blede in plašna postajala in se naji obeh, Tineta in mene nekamo ogibala. Hodil sem mirno svoj pot k Podleskem županu v vas in pazil, da se mi ponudi prilika vendar enkrat govoriti z Anko.

Ni prišlo do tega, zgodilo se je prej nekaj, kar je napravilo križ čez moje račune.

Pa naj povem po vrsti. — Ležal sem torej neko nedeljo, dopoldne tukaj na vrtu v senci. K maši sem hodil skoro vselej zjutraj, ker je tedaj tudi Anka prihajala v cerkev. Ležim torej tukaj pod hruško pa gledam tja pred se prav dobre, židane volje. Zvižgal sem po malem in poslušal kako so bremčale bučele po vrtu. Moj stari oče, čijih so bile tedaj bučele, pridejo tudi na vrt, sedejo zraven mene, pa začnejo:

— Ej ti fant, zakaj pa ne greš raje zdaj ob desetih v cerkev, ko gre ves mladi svet, zjutraj je samo za nas bolj stare ljudi.

— Veste oče, jaz grem pa raje zjutraj, se odrežem.

— I no, saj ti živiš vedno po svoji glavi. Kam pojdeš popoldne po večernicah?

— Na Podlessek.

„H komu pa?“

„K županu“.

„Ej, ej fante ko ne bi nekaj vedel, bi skoro mislil, da hodiš za tisto Anko, ki služi pri županovih. Oni dan sem ti že mislil reči, da ne napraviš kake budalosti, zdaj pa, ker je z Anko in Tinetom tako, sem se zmotil“.

— Kaj pravite, da ste se zmotili oče, in kaj je z Anko in Tinetom? Vprašam hlastno. Vroče mi je postalo hkratu in nekaj čudnega mi je zašumelo v glavi.

— Kaj pravim! to moraš že ti bolj vedeti nego jaz, ko si vsako nedeljo in vsak praznik gori na Podlesku. Menda boš že vedel o čem se menijo vsa fura.

— Jaz nič ne vem oče. — Kaj pa se vendar menijo ljudje

„I kaj se bodo menili! ne menijo se nič, samo vedo, da je mej tisto Anko in županovim Tinetom nekaj, kar bi ne smelo biti. Stari župan menda še tudi nič ne ve; drugače Anka ne bi bila več v hiši“.

Bilo mi je, kakor bi strela udarila v me, skočil sem kvišku in kričal:

— Saj ni res, saj ni res! Lažete, vsi lažete! —

In dirjal sem iz vrta na cesto, kar tak brez klobuka, brez jopice in telovnika. Nisem slišal, da so stari oče vpili za menoj:

„Za Božjo voljo, fant, ne bodi neumen!“

„Tekel sem skozi vas, da so otroci zijali za menoj; letel gori po klancu po lazih čez polje na Podlessek. Bil sem ves neumen takrat. Tekel sem vso pot, četudi je iz naše vasi do Podleska dobre pol ure. Nisem šel gori čez vas ampak zavil zadaj za vrta k županu. Na vrtu je stal kozolec, pod njim so pa včasih puščali vozove ob lepem vremenu.

Na lestvah je sedel Tine, ko sem jaz priletel predenj. Vstrašil se me je menda zelo, ker je precej skočil z voza. Planil sem k njemu, zažrabil ga za rame, tresel in vpil.

„Povej če je res, precej mi povej! Jaz čem vedeti kaj je z Anko, če si jo — — če je res — — kričal sem, kar mi je prišlo na jezik.

Oni pa se me otrese, postavi se tja pred me pa začne:

— Če je res, tebe to nič ne briga, da boš vedel! — No, ker sva prijatelja ti jo pustim — zdaj jo pa ti imej, če hočeš in . . . dalje ni prišel. Jeza me je skoro zadušila, ves sem se tresel, zginila sta pamet in pomislek, zdrl sem ročico iz voza in udaril Tineta po glavi, kolikor sem mogel.

Ta pa se je prevrnil vznak in kri ga je polila.

Grozno sem se vstrašil in hkratu sem se zavedel, kaj sem storil. Jel sem vpiti in kmalu so pritekli ljudje.

Bil je vik in krik, da mi še danes vse zveni po ušesih, če se spomnim.

Jaz sam ne vem, kaj se je godilo potem z menoj; spominjam se le še, kako sem stopal z orožnikom k sodnji. Neizrečeno sem se kesal in sramoval svojega čina.

Tinetu ni bilo ravno Bog zna kaj, a jaz sem bil v groznih skrbih, da ne bi umrl. Se ve ob preiskavi sem zvedel, da mu je že bolje.

No, potem na obravnavo je prišel Tine sam in skušal me celo zagovarjati, da ne bi bil toliko kaznovan. Jaz pa sem sam povedal vse po pravici, kako je bilo.

Dobil sem vendar tri mesece zapora. Potem sem šel na Hrvaško. Kaj bi delal doma, kjer bi vsak kazal s prstom za menoj zato sem se raje umaknil ljudem. Pisal sem domov, da odstopim in dajo posestvo mojemu bratu. Sam pa sem sekal in tesal hraste v hrvaških hostah. Kakih 12 let me ni bilo domov ko se mi je nekoč stožilo in sem se vrnil.

Brat se je oženil, stari oče so umrli, oče so pa pomagali kaj pri hiši, postarali so se. Z bratom sva se dobro razumela, pa sem ostal doma. Vesel je bil delal sem pridno, a za doto ga nisem gulil, da bi mi jo moral izplačati. Radi so me imeli vsi.

Tine se je tudi oženil med tem, a ne z Anko; pripeljal je tam nekje iz Bleških hribov bogato ženo, s katero se pa nista dobro razumela. Anka je umrla kmalo ko je prišel njen sin na svet. Ta še živi, saj menda poznaš črnega Toneta, ki gori v rebrih žge oglje — ta je njen sin.

No vidiš tako-le je prišlo, da se nisem ženil — no ne kesam se. Saj jim nisem na poti pri hiši, oni potrpe z menoj jaz pa z njimi. In še ubogajo, če jim kaj svetujem.

Tako glej je na svetu — in stari sosedov stric je zapalil zopet malo južno, jaz pa sem sedela doli pri čebelnjaku in nič več se mi ni čudno zdelo, da se sosedov stric ni oženil.

Od koga naj bi se učili Slovenci in Slovenke.

Spisala Márica.

Ko sem še pasla svojo čtiva željno dušo in svojo nenasitno domišljijo z romani in novelami iz „Bibliothek der Unterhaltung und des Wissens“, Zur guten Stunde in pa Gartenlaube — slovenskega starega in novega mi je bilo kmalu premalo, italijanskega pa nisem dobivala dovolj — tedaj sem zapazila in opazovala čedalje bolj, da so junaki v onih knjigah, ako so vzvišeni le — Nemci, ako so pa ničvredneži, izdajalci, nezvesteži, tedaj so Rusi ali Francozje. Hvala Bogu, da mi je bilo takega čtiva kmalu dovolj in da sem je zavrgla kar sama od sebe. Tudi vplivalo ni ono čtivo name prav nič, da, morala sem se celo smejati onim šablonskim novelam, koje sem tako blastno čitala v letih svoje sentimentalnosti.

Ob knjigah, ki so se mi zdele v onih letih neprebavne — in neprebavni se zde mladim deklicam vsi spisi, v katerih ni ljubezenskih pogovorov in ljubezenskih prizorov — jela so se mi odpirati oči in začela sem spoznavati, kakovo čtivo ima pravo vrednost, kaj je pravi umotvor, s kratka: začela sem razumevati. In čudno! Ko sem jela ceniti take umotvore, ostavila sem kar hipoma nemško čtivo, s katerim sem se prej zabavala najbolj in vsa mikavnost teh knjig je izginila zame kakor fatamorgana.

Vidé v Rusih toliko originalnosti, po katerej se gotovo odlikujejo od vsega Zapada in vsled katere lahko trde, da ne pišejo pod nikakim vplivom, jela sem se strastno učiti ruskega jezika, da bi mi bilo pristopno vse slovstvo in ne le ono, katero se je kakemu prevajalcu zdelo najboljše ali — *najlažje za prevajanje*.

O starejših ruskih pisateljih sem pisala že večkrat v vrlem „Slovan-skem svetu“, tako o velikih umotvorih Tolstega, kakor o groznih psiholoških spisih Dostojevskega in o Puškinovem romanticizmu. Izmed številnih mladih ruskih pisateljev ugaja mi najbolj Potapenko in pa Čehov. Osobito je Potapenko v obče jako priljubljen. (Eno njegovo povest je prinesla v prevodu letošnja „Slovenka“.) Mogočnejša od te povesti je njegova Вѣчная истина (vječnaja istina), v ktorej nam tudi kaže, dasi na drug način, da kdor ne dela, mora propasti. Ker se dejanje vrši na Ruskem, so vsi ljudje, dobri in slabi, le Rusi, ne da bi izbral za kakega žalostnega junaka naseljenega Nemca. Baš tako rečemo lahko o Francozih, ki dási so veliki nemški neprijatelji, ne mažejo svojih velikih umotvorov s tako tendencioznostjo, v ktorej bi izlivali svoj žolč na Nemce. Ne, Francozi so zato preplemeniti in niti misliti si ne morem, kako bi se glasil kak tak tendenciozen roman nežnega Lotija ali Pavla Margareta, Daudeta, Bourgeta, Thorela ali francoskih pisateljic, ki se skrivata pod psevdonimoma Brada in Danijel Lesneur.

Nedvomno: nemški pisatelji srednje vrste iščejo efekta s tem, da budijo v čitateljih srd in sovraštvo do človeka in neprijateljskega naroda, da bi v tem srd in sovraštvu čitatelj ne mogel paziti na umotvor s kritičnim očesom.

No, takim kilo-romanom in novelam (zdaj ni več funtov) za ktere se človek, ki ima le količkaj dobrega ukusa za leposlovje, ne more ogreti, se tudi ne bode čudil. Tembolj se pa moramo čuditi, da išče na tak način efekta veliki Sudermann, ki vas vendar ogreva v svojih dramah tudi brez tega. Menim tukaj namreč njegov roman „Katzensteg“. Izdajalec domovine je Poljak, ki si je že z materinim mlekom vsesal ljubezn do Poljakov, z mlekom one matere, ki je pred možitvijo živela „veselo življenje“ na poljskem dvoru! In kako govori o Poljaki! „Der König hat euch heimgeschickt, weil es Friede geworden ist; — glaubt ihr dass, es ihm gefallen wird, wenn er hört, dass ihr den Frieden in seinem Lande wieder gebrochen habt? — Pfui, wird er sagen, so benehmen sich Polacken, aber keine Preussen. — —“ *)

Bog obvaruj, da bi kakova ženska napisala tako vzgledno-idealne patrijotične navdušene, kmetske ljudi, kakor jih opisuje Sudermann v tej knjigi! Bilo bi pretirano, presentimentalno; toda Sudermann opisuje svoje kmetske ljudi na tak način, da mu jaz in menda tudi nikdo drug ne verjame, da se nemški kmet vede tako.

In Regina ono nesrečno dekle, ki je udana svojemu gospodarju kakor najvzestejši pes, dasi jo tepe vsak dan, udana oni gosposki hiši kakor mačka, dasi je prav v istej hiši izgubila vse. Ona leta za svojega gospodarja vse noci, da mu donaša, česar mu je treba za življenje in česar bi ne napravil noben možki, napravi ona: 5 milj hoda v sednih urah potem pa se prav ob svoji svrhi zgrudi na pol mrtva na tla Taka pretirana zvestoba in dobrota do gospodarja, ko jo peha in podi od sebe, more biti le nemška.

Za ruskimi in francoskimi romani in spisi, v katerih se dejanje vrši tako naravno, tako samo od sebe, ker v najnovejših spisih skoro dejanja ni, ampak le „kos življenja“, za takimi spisi, kjer ni nobenega slučaja, ne skrivnih potov in vhodov, zdi se mi čitajočej to nemško knjigo, kakor da gledam drug, poseben srednjeveški svet, dasi se ji vidi prvi mah, da jo je pisal velik pisatelj.

— Ali ne veš — poreče mi kdo — da se vrši povest v Napoleonovem času, francosko-pruske vojske?

— Dobro — odgovarjam jaz že sedaj, ali se ne vrši „Vojna in mir“ tudi ob istem času in vendar kako velika razlika je med to knjigo in ono! V „Vojni in miru“ ni nobene take ženske kakor je Regina, nič ta-

*) Kralj vas je poslal domov, ker je nastal mir, ali mislite, da mu bode všeč, ko zasliši, da ste v njegovih deželah kalili mir? Pfui, poreče kralj, tako se vedejo Poljaki ne pa Prusi. — —

kega skrivnega, ponočnega tekanja in kar je največ, nobenega — nemškega izdajalca, dasi bi si ga bil Tolstoj tudi lahko izmisлил.

V tem, ko popisuje Tolstoj preproste vojake, kakoršni so v resnici, ki ne vedo zakaj se prav za prav bojujejo, kaj se godi okoli njih, govoré Sudermannovi prostaki včasí kakor sami generali.

Žal, da zajemajo naši Slovenci in Slovenke največ modrosti od Nemcev, ker čitajo le nemški in so zato navezani le na Nemce, a priznано je, da je obstalo nemško (kakor angleško) leposlovje na istej višini, na kateri je bilo še pred več leti.

Nemški filozofi so temnejši od črne noči in čim nerazumlivejši so, tem večjo slavo uživajo, baš radi tega, ker jih nihče ne ume. Nemški roman in novela obstoja še vedno iz slučajev, misterov in nenaravnih ljudi; imponuje nam le nemška drama po Sudermannu in Hauptmannu.

Naroda kateri napredujejo uprav gigantski in od katerih bi se Slovenci morali učiti, sta ruski, ruski in zopet ruski ter francoski in zopet francoski.

Iz lastne izkušnje vem, da prinaša en sam francoski dnevnik več zanimivosti iz literarnih krogov, več novih vesti o gibanji na leposlovnem polji v obče, nego cela tedenska nemška revija, na katero se Slovenci sklicujejo tako radi.

In francoska drama ter veseloigra! Ni ga bilo skoraj dneva v letošnji sezoni, da bi ne bila čitala o kaki francoski novosti v Pariških gledališčih. In francoske knjige! Ko bi le človek mogel čitati vse!

Ker nam oholi Nemci že itak očitajo, da smo zajemali kulture le od njih, pustite jih Slovenci in Slovenke vendar enkrat ter pokažite, da se morete vspeti tudi brez njih! Učite se *ruskega in francoskega jezika* — moj Bog, saj imamo Slovenci še skoro preveč daru za učenje tujih jezikov — zajemajte čitajoči kulture v plemenitih Francozih ter krepkih in originalnih Rusih, da porečete lahko kakor jaz: „Ošabni Nsmec, kar znam, to sem se učila in se še nčim od Francozov in od svojih bratov Rusov; najraznovrstnejši Francozje in najmnogovrstnejši Rusi me uče, me zabavajo in oduševljajo; njim sem dolžna zahvale a tebi, oholi Nemec, nisem dolžna prav ničesa.

Album čeških žen.

Zofija Podlipská.

Od pričetka svoje zgodovine do sedaj imel je češki narod obilno junakinj, ki so se z umom in srcem potegovala za njegovo slavo. In da je češki narod po dvesto letni duševni pobitosti tako sijajno vstal iz groba pozabljenosti, dočim so se njegovi sovražniki že veselili njegove smrti — toda! — to, trdim smelo, da je v prvi vrsti zasluga čeških

žen, čeških mater. Češke žene so to bile, ki so navduševale in jačile svoje moče v težavnem opravilu narodnega prebujenja, po svojih najboljših močeh pa so tudi same pomagale zidati svetišče narodne omike. Po vsem resnične so besede slovitega biskupa djakovskega: „Narodu, kateri ima navdušene žene, zagotovljena je zmaga, slava, bodočnost.“

K slavnim rodoljubkinjam in boriteljicam češkim, Boženi Němcovi, El. Krásnohorski, in Kar. Světlí, se častno druží Zofija Podlipská; žalibog, da nam jo je neusmiljena smrt iztrgala v trenutku, ko smo najmanj pričakovali. (Umrla je 17. grudnia 1897).

K večnemu počitku jo je spremil ves narod z mnogimi solzami, z nepopisno žalostjo. Rekel sem, da jo je h grobu spremljal narod, da je za njo žalovalo vse ljudstvo. Da — narod jo je pokopal, ker pri njenem pogrebu s temi nebrojnimi trumami češkega ljudstva, od priprostega delavca do slovitega velikaša, čutil je ves narod, solzilo se je vse češko ljudstvo, da je odišla ta, katera mu je v omamljivi obliki odpirala pot k pouku in zabavi, po svojem zlatem srcu pa oblažila toliko zapuščenih rev, posušila toliko solzâ.

Življenje Zofije Podlipske je obsijano se zarjo poezije. Iz veličastnega trozvezdja: domoljubnosti, ljubezni do književnosti in človekoljubja osnovan je bil idealizem njenega življenja.

Zofija Podlipská je bila rojena v Pragi l. 1833. iz meščanskih roditeljev. Starejša njena sestra je sloveča Karolina Světlá. Odgojena v nemških in francoskih zavodih, je kmalu otresla raz sebe tujinsko, nenaravno krinko. Ljubezen do domovine in naroda se je obudila zgodaj v njeni nežni, rahločutni mladostni duši. S svojo starejšo sestro si je urno prisvojila narodno zavednost. Domoljubje, pristno in požrtvovalno je postalo od tega časa podlaga vsega zasebnega in javnega delovanja Zofijinega. Po pravici smemo reči, da sta obe sestri izvestno pripomogli k prebujenju in utrjenju narodne samozavesti med društvu gospej ne-le v Pragi, ampak v vsej kraljevini po l. 1860. Oni sta bili, rekel bi, glavno osredje domoljubnega življenja čeških dam.

Ljubezen do naroda, do njegove slavne zgodovine, do njegovih pravic in krasnega jezika, združena z globoko in vsestransko izobraženostjo jezikovno in lepoznavsko, kar si je prisvojila po neizmernem zasebnem trudu, kakor tudi spodbuda soproga dr. Jos. Podlipskega, sta jo napeljali na literarno polje. Svoje življenje je izpolnila s spominavrednimi spisi. Njeno delovanje je bilo blagoslov za češko slovstvo. S polno roko je razmetavala bisere svojega duha.

Pisateljvati je začela po l. 1860., in razni časniki iz iste dobe nam pričajo o njeni neutrudljivi marljivosti. Pisala je namreč veliko.

Od l. 1872. je uredovala „Žensko biblioteko“, za katero je napisala prvi obširnejši roman „Osud a nadání“ (Osoda in nadarjenost), in

dve vrsti „Izgledov iz izgojiteljskega okrožja“. Oba spisa označujeta dvojno smcr, v kateri se je gibaló njeno slovstveno delovanje: roman in pedagogični spisi. V obojni smeri kaže se nam Podlipská natanka opazovalka resničnega življenja, dasi včasí vzleti njen duh tudi v čarobne kraje srednjeveške romantičnosti. Njen literaren program je načrtan v živem popisovanju dobrega, v oživljanju npravstvenih in plemenitih nagonov. Kjer pa dobro in pravica ne dospe v njenih romanih do zmage, ostaja vsaj v tihi resignaciji. Da dobro in pravica zmaga, k temu težijo brez izjeme vsi njeni pedagogični spisi, katere je treba smatrati za jedro njenega delovanja. Za otroke nima drug narod tako izbornih spisov, v tem se strinjajo vsi češki strokovnjaki. Češka mladina je imela v njej najiskrenjšo svetovalko in najvdanejšo prijateljico.

In ako pregledujemo dolgo vrsto njenih literalnih spisov. (čez 100), v katerih se skriva toliko krasnih, vzvišenih misli, ne hoté vprašamo: Ali je res možno, da zato širno, tako različno duševno delovanje je imela dovolj časa in moči — žena!

Bila je pa slednjič vzor človekoljubja. Preživela je vse stopinje ženske ljubezni, kakor hči, sestra, soproga, mati, kakor vrla hči naroda in sosestra trpečega ljudstva. V njej je bilo srce dobro, plemenito in blago. Vse velike misli na svetu izhajajo iz srca, zato je bila Zofija humanistinja v pravem pomenu besede. To je pokazala jasno v materinski svoji skrbi za društvo „Ochrana opuštěných a zanedbaných dívek“ (Varstvo za zapuščene in zanemarjene deve). Tam je vrhunec njenega človekoljubja, kajti to društvo je bilo punčica njenega očesa. Angelja so jo imenovalé iz blata propalosti, rešene deve — zares, zavídanja vreden príimek. Zato se ne čudimo, da so se iz srca solzile ob njenem pogrebu, saj so v Podlipski izgubile svojo mater.

Smrt Zofije Podlipske je bila tiha in zares poetična, kakor vse njeno življenje. Bil je to miren, popolnoma naraven prehod iz znanega v neznano in zaména minljivega z neminljivim, životnega trenutka z večnostjo. Iz vsega srca privoščimo slavní Čehinji to srečno dokončanje pozemeljskega potovanja. Hvaležnost in ljubezen českega naroda jo je spremljala odtod.

Ant. Zavadič.

Resen migljaj učiteljicam.

Danes je prišel moj sinček iz šole domu ter mi povedal: „Bizjaka sem zatožil, ker je v šoli jedel kruh, pa je moral stati!“ Očitno se mu sveti zadovoljnost z obraza, ponosen je na svoj junaski čin. Resno sem ga posvarila, dokazala mu, kako je to grdo, če se otroci tožijo, mesto da

bi se radi imeli med seboj. Vse zastonj, moje besede ne uplivajo nanj. On le triumfira, da je moral drugi stati, vsled njegove ovadbe. Zalostna gledam svoje dete, koje sem vzgojila s toliko ljubeznijo, kojemu sem mislila vedno vcepiti le blaga čustva v mlado srce. A to dete, še pred kratkem tako mehko, tako sočutno, je zdaj postalo mahoma škodoželjno, zločesto, veseli se celo nad nezgodo drugih tovarišev.

Od kod neki to?

Spominjam se, da mi je moj junacek pravil že večkrat: ta ali oni je tega zatožil, bil je kaznovan, zaprt itd. Da, v šoli je postavljen celo čuvaj, ki ima paziti med učiteljicino odsotnostjo na otroke. Kedor preveč razsaja, tega zapiše na tablo. Ko se pa vrne učiteljica, kaznuje brez daljše preiskave vse zabeležene grešnike. Evo vam glavnega uzroka otrokove škodoželjnosti in brezsrčnosti.

Otroci se tako v šoli sistematično vzgajajo v prave tožen-groše. Sistematično se jim vzame vsak kolegijsen čut, vsak blažji, prijateljski čut do malih tovarišev.

Učiteljica sama določa učenca, ki mora ovaditi svoje tovariše. Brez-pogojno verjame malemu svojemu policistu in kaznuje vse zatožence.

Ali ne vzbudi tako početje s časoma v otroku željo, zatožiti i take tovariše, ki mu niso všeč, če prav niso razsajali? Gotovo se osveti prav kmalo na ta način za kakšno nedolžno kepo, ki mu je nepričakovano priletela, za kak prepir, zunaj šole ali za kako drugo malenkost.

Nadalje: otrok, ki pazi na svoje tovariše, uživa učiteljevo zaupanje. Čutiti mora, da učitelj njemu več zaupa, nego drugim, da ga ima za boljšega od drugih. A njegova ovadba je nekov blag čin, za kojega dobi pohvalo. Kakov podli, hinavski značaj se mu pa mora sčasoma razviti ob takem postopanju, tega si gotovo še ni mislila učiteljica, ki tako zlorablja svojo oblast.

V kolikih razredih se nahaja tudi kak „ljubček“, ki uživa dokaj pravic pred drugimi. On sme brisati mizo, snažiti tablo, on razdeljuje zvezke ter jih zopet pobira. Na kratko, on zavzema vsa častna mesta v šoli. Tako dete se ima kmalo za kako vzvišeno bitje. Ne čuti se toliko solidarnega se svojimi tovariši kakor z učiteljem samim. Tovariše še celo prezira kakor globoko pod njim stojeca bitja. — Deklica, ki je zavzela tudi tako obširno častno mesto v šoli, je rekla nekoč: „Jaz sem v šoli nekako za malo učiteljico“.

Ali ne bi mogla učiteljica menjavati s takimi odlikovanji, na pr. zaporedoma po abecednem redu, ali kakor koli. Če se ji je že posebno omililo katero dete, — kar se ji naposled ne sme šteti v zlo — naj tega vsaj tako očitno ne kaže, da ne žali mladih, še nepokvarjenih srcic. Kar se pa tiče tistega grdega ovaduštva, se ga gotovo ne bode posluževala učiteljica, ki le količkaj pozna otroško psihologijo. Če sama ne pazi na

svoje nčence, naj jih pusti rajši kričati. Manj jim bo škodilo nekoliko razposajenosti, nego podlost, hlimba in hinavščina, ki se za vse življenje ne da več izbrisati.

Nasprotno pa bode umna učiteljica posvarila, v trdovratnih slučajih celo kaznovala prostovoljne tožitelje, kojih je — žal, māj otroci itak zmeraj dosti.

Kako težkega srca pa se morajo odločiti matere pošiljati v šolo svoje srčke, če zapazijo, da se jim tam *pokvari*jo, mesto da bi se odgajali.

Učiteljice (in nič manj ne učitelji) naj bi pa uvaževale, kolika je njihova zadača, koliko odgovornost so prevzele s težavnim svojim stanom: odgovornost za bodočo generacijo. Naj bi vendar pomislile, da je njihova dolžnost odgajati krepki rod značajnikov, ne pa samo na videz gladko opiljenih, a v notranji puhlih marijonetk.

Danica.

Vincencina de Felice Lancellotti.

Začetkom marca t. l. je umrla v Neapolju širom znana markiza Vincencina de Felice Lancellotti v 41. letu svojega življenja. Prerana njena smrt je globoko užalila Italijane, ki se še vedno navdušujejo za vse, kar je resnično dobrega, lepega in vzvišenega; osobito hudo je zadela ženski svet, kateremu je z blago pokojnico izginil iz svetnega pozorišča uzor katoliške dame, matere in vdove, prava dika boljših krogov in uprav genjalna in plodovita slovstvena moč.

V tej izredno nadarjeni in duhoviti dami, ki je svetila kakor živa zvezda, bi človek ne vedel, kaj naj bi bolj slavil, ali gorečo pobožnost, izvirajočo iz globoko v umu in v srcu vkoreninjene vere in dosledno uzornost vsestranski krepstnega življenja, ali pa visoko naobraženost in neverjetno slovstveno delavnost.

Toda „že sama kultura, kakor piše dr. Parlato v časniku *La Libertà*, je bila v njej krščanska čednost, kajti drugače je ni uporabljala, nego da ž njo skazuje čast edinemu izvoru vsake umstvene luci — Bogu.

„Nič ni bilo na njej tega, kar dela pisateljico antipatično, povspevšo se do fine naobraženosti z zanemarjanjem ženskih in materinskih kreposti; nič tacega, kar ženske, pojavljajoče se na pozorišču socijalnih vprašanj, zaznamuje s znakom emancipacije, z onimi znakom, ki obično jemlje ženskimi ves oni čar, ki jih dela mile in mikavne, ne da bi ga n domestikl z možko resnobo.“

Naše slovenske pisateljice naj bi lepo premislile te besede odličnega neapolitanskega advokata, in vrla „Slovenka“ naj bi se spomnila zdaj pa zdaj, da je res glasilo *slovenskih*, pa ob enem tudi *katoliških* žen. Ker se

bori za vse interese naših Slovencev, naj bi ne prezirala glavnega! Markiza de Felice bi bila najlepši izgled, kako lepo in harmonično se more spajati verska oglednost z izrednim talentom. Ona je bila ustanovnica in urednica ženskega lista „*Vittoria Colonna*“ pri katerem je sodelovala „la crème“ italijanskega ženstva. Ob enem je pridno pomagala se svojimi vedno interesantnimi prispevki raznim katoliškim časnikom. Večkrat je s popolno kompetentnostjo in z navdušenim odobravanjem javno predavala o marsičem. Razun tega, ker je bila v prvi vrsti pesnica, je izdala sedem ali osem zvezkov pesni v najmoderniši obliki, prepolnih ženske nežnosti, a zajedno uprav južno-italijanskega čuta in ognja. V nekterih nahajaš, kakor biserje v zlato okovane, tako globoke misli, da se kar čudiš nenavadnemu umu te brezpogojno čudovite dame. K temu dostavi še obilico novel, slik in črtic in drugih takih spisov in pa razne učene razprave, in potem, draga „Slovenka“, mi poveš, ali si vera in nazadnjaštvo podajata roki.

Iz poezij Jurija Karaseka

iz češčine preložil Al. Benkovič.

Oči.

Improvizovano v noči pred 6. junijem 1893.

Oči! oči! V rakev zaprte, v grobu zasute, oči! oči! žarki pogledi, ki rušite moje vroče sence.

Ne zameri očem, ki te plaše, negibljivim, strmečim, v grozi izbuljenim in ohlajenim očem! Očem tistih, ki so dobojevali!

Ne zameri očem, ki gledajo iz odprte rakve v žalostni sobi, polni zaduhle vonjave gorečega voska in sušecih se cvetk! Ne zameri očem, v katerih je pisana tajnost Smrti, naglo umljene v trenutku boja!

Oči! oči! V rakev zaprte, v grobu zasute, oči! oči! žarki pogledi, ki rušite moje vroče sence!

Dolge noči! Jednakomerne noči! Stanice bolnikov, pogreznjene v tišino, v grobno tišino! Pošastne stanice, kjer hodijo redovnice z neslišnimi koraki, z rožljajočimi venci! Dolge noči! Jednakomerne noči! V vaši črni senci izsušena Smrt, hodi z mokrimi prsti dušit, davit, zatirat v vročih blazinah onemogle žrtve. Noči polne vzdihov! Noči polne ihtenja! Noči polne stoka! Noči polne hropenja! Noči polne vzkrikov! Noči polne groze prestrašenih očij, izbuljenih očij!

Oči! oči! V rakev zaprte, v grobu zasute, oči! oči! vroče oči, ki rušite moje vroče sence!

Beneška zrcala.

O kalna in siva in motna zrcala beneška, turobno gledajoča na gladke parkete tal, katera se že dolgo niso tresla v lahmem ritmičnem čepetanju nog plešočih menuet po glasovih skladbe Rameau-ja!

Kje so plesalci, kje njih usmev? Dolgo je tega, dolgo je že žalostno in tiho!

O kalna in siva in motna zrcala beneška, že davno odvajena prijetno mehkebe razgrete dvorane in iskrenja lestencevih lučij ter krasote balove rodbinske svile in sukenj in telovnikov z zlatom šitih in razlite vonjave medlih rožnih dišav in zapeljive belote dekoletovanih kipečih nedrij!

Kje so tista nedrija in njih grehi? Dolgo je tega, dolgo je že žalostno in tiho!

O kalna in siva in motna zrcala beneška, oslepajoča v tresočem se polumraku, kateri diha nanje mraz praznih prostorov, in odbijajoča včasih samo zgrbljeno sivo postavo starega ključarja, hodečega po sobanah zapuščene palače kakor prikazen, z neslišnim korakom....

Kje o ti plesalci, kje njih usmev? Kje so nedrija žen in kje njih grehi? Dolgo je tega, dolgo je že žalostno in tiho!

Cerkveni zvon.

Ndebo je v žaru zasvetilo, Se v togi dolgo je topilo,
Ozračje se je v mrak zavislo, Z obupom kruto vojno bilo,
Tam v linah milo zadoni, Kako sladkó pa don zvoná
Bolnó srcé pa mi dehti. — Pomiril vojsko je sreá!

Kako? Srce se v jok je zlilo,
Molitev vročo je molilo
Prosilo je za sreče vir,
Za blagodejni srčni mir.

Vlasta.

Iz dnevnika male gospodinje.

Píše Grilček.

O vinogradu.

Tako podjetnega že dolgo nisem videla našega viničarja, kakor zadnjič! Pristopal je nenavadno naglih korakov — baje zato, ker ga ni več ovirala okorna suknja, kojo je nosil vso zimo — klobuk na tilniku, kakor bi zares

že dihal topel, pomladni zrak, ter bi bile zimske nezgode delavnih ljudi že vse prestane! Živo veselje mu je žarelo raz ogreti obraz, ko je snel klobuk, ustavivši se pred atejem, kateri je ravnokar pred hišo na soncu stojé, od daleč pregledoval k zidu prislonjene motike, lopate in krampe.

„Gospod, kedar pa, začnemo? Obrezano je, in svet se odpira!“
 „Da, da, svet odpira se, odklepa krog in krog — saj „ključkov“ je dosti!“ Ta mali, rumeni, trobentasti ključek, ki se koncem leta spremeni v velik neokreten, železen ključ, kletnih vrat.

Atej in viničar se nikakor nista udala takó porednim mislim, modro, kakor se spodobi, sta poklicala tudi mamico in v pametnem pogovoru se je sklenilo, da viničar najme, pod navadnimi plačilnimi pogoji, pridnih, razumnih delavcev, da se z delom v vinogradu prične prihodnji teden.

In danes je prvi določeni dan. Vreme je tako prijazno, da prav nič nisem tožila, ker sem morala že zgodaj v ranem jutru napotiti se v našo veselo gorico na prijetnem visokem griču. Ključ naše hišice sem dobila zraven! Koš kruha se mi je prinesel — tedaj sile ne bode! Samo nekako nestrpno mi je bilo začetkoma čakati, ali pač dojde kaj delavcev?

V spomladnem času, kadar se jim ponuja dosti dela in ž njim zasluzka, — morda prav zato, ker jih je v dolgi zimi tarilo mnogo bede, postajajo radi ošabni. „Kedar je naš čas, mi gremo h komur hočemo.“ — Vsaka neprijaznost, vsaka opravičena slaba postrežba, ki je baje lansko leto ednega med njimi doletela, odvrčala bi letos ne le dotičnika, temuč kar celo druhal. Koliko pa imajo tudi izbirati! Iz vseh bližnjih vinških gričev done in odmevajo vabljivi klici, v rog zatrobijene besede, pojd'kopat!

Zatorej, ko sem jela zapazovati ljudi se svitlimi motikami čez rame premikati se vedno višje proti našemu vrhu, mimo mnogo drugih potov, mi je vzplamtela v srcu iskrica hvaležnosti.

Dolge vrste so jih bile. Možaki, že osiveli a čvrsti; ženičice, malo priklonjene a mladostnega kretanja; brhki fantje, zala dekleta — oj, kaj bi se dalo o njih povedati v čast našega ljudstva, samo, da bi se mi zdaj tako ne mudilo! Sama ne vem, bi li prej pogledala h „grobarju“ ali h „kopaču“!

Za kopači je odišel viničar. — H grobanju ali polaganju trsa odbrali so se najmočnejši ter izvežbani delavci, in se razšli z motikami, z lopati in krampi po vinogradskih razlegah.

Trs po goricah, v naših krajih, ki se še ne obdeluje po novih načelih tako zvanega „amerikanca“, temveč po odomačenej stari šegi, se doživi in premljuje v eni zemlji kakor ena rodovina. Trs zvitega krčavega stebila, star 4 ali 5 let, pognal je med večjimi kratkimi, včasih tri do štiri, dosti nad meter dolge šibe, — in v teh se v enem letu pomladi. Izkoplje se mu „grob“, okolu stebila, široka, sosednih trsov se izogibajoča ter globoka jama; korenina se orahtlja, steblo se položi na najbolj

primerno stran; šibe se, naslanjé jih tik izkopané stene, ob zveži zemlji razprostrejo, pritrdijo, vedno pa obrnejo v hrib, nikdar ne navzdol. V jami se pokrijejo najprej z „živo“ zemljo, — zemljo nastrugano s površine, katera je „živa“ od lanskega solnca — nad to se vrže primerno veliko gnojja, ali tudi šopo „vejnika“, (mlade listnate vejice v jeseni v šope zavezane, od koristi katerih so različna menenja) ter slednjič še le z drugo izkopano zemljo. Ti trski „grobanči“ ostrižejo se do treh „očes“ ter privežejo za lesene kole, kateri se jim pristavijo. Ob letu, da so dobili že svoje lastne korenine, imamo z njih že krepkeje trse „reznike“. Čez dve leti pa že nosi vsak, ki se podviza, svoj „šparon“ šibo postrizeno do 8 ali več „ok“ (pópkov); ta šibica, pazno vsločena v svojih cevnatih sklepkih, na koncu privežana ob drugi prazen kol, daje obok, na kojega se najraje obesi grozdje; pri „šparonih“, nižje na steblo, pušča se še tudi „enooknat“ „čep“. Čez več in več let pa najdemo na tem prostoru že zopet starega, sključenega siromaka, kateremu so prerasle šibe, nu baš prav za novo polaganje in on, da pojde z njimi pod grudo. Tako trs pri trsu — enak v namenu, različen v delovanju.

Trse je pa viničar odobril v „režitvi“, prvem delu, ki se opravlja po govoricah in ki se prepušča le vajenim rokam. Slabeje šibice in vitki vrhi, ki so pri tem odleteli na tla, pobrali so se v kupé, ter še imenujejo zdaj „rožje“.

Naši kopači niso takovi dremači, ki bi le enakomerno brezskrbno mahali z motikami! — Vesten delavec — če prav ne stori drugega nego svojó dolžnost — je zares dober delnik v vinogradu. Pa dajmo mu — ne žganja — vinca svojó mérico, pravega, dobrega vinca! — priložnost nam bode opazovati, kakova vestna ljubezen se mu zbudi do tihe rastline, ki prinaša to zlato kapljico! Glej, kako pazno kreta z motiko okólu stebela, kako skrbno odkopava zemljo od korenine, pazi, da jo ne rani, jo osnaži „bičev“, premnogih žilic katere shranjuje za pasom v zavezavanje „šparonov“; kako ljubeznivo ga poravnava, preskrbi se „živo“ zemljo in gnojem; kako čedno ga zopet žagrinja, kako varno mu postavi kol, da se ima kam nasloniti! Še nazaj se obrača, da ga zopet pogleda, — še večkrat nego je potrebno! — Viničar nádzira vso vrsto teh pridnih ljudi; skoči sem in tja z žagico, kóder se je pokazala na korenini skrita nezdrava vzraslina.

V letinah, kadar je po zimi zemlja dobro premrznila, se hvalijo z njo; pravijo, da ni „težka“! — Čas za časom se pa zasliši zveneče kljukanje grobarjev ob kamenje, na kojega se zadevajo. Ni se ga vstrašiti — saj kupice z vinci tudi zazvené! Iz skale ni pa dobra le voda temveč tudi vince!

Kako kmalu požene zdaj trta zelenje in brstje in tudi cvetje! a to še le potem, ko je nastavila že grozdje, ój tako majhno, majhno grozdje! Takrat se že veže se slamnatimi pasi po večkrat h kolu in pazno, da se

grozdje ne povezuje ter ovira v razvitku! Prej pa še nekaj družega. Skropljenje proti peronospori, je tudi potrebno! In travica, kako visoka vzraste med tem, nu, tako visoka, da na nižjih trsih solncu brani do že vzraslih a še trdih jagod! Zato pa velimo viničarjevi ženi travo požeti, ter na plan znositi.

Ej, pa kako sem se zdaj začela! Koliko še pa manjka do trgatve!?

Pogledat pojdem na vrh griča za — oblaki; da bi le dežja skoraj ne bilo! „Kop“ ni „dobro“ ako se zalije... oh, in mamice ali ateja še vedno ni, moram že sama deliti južino.

Književnost in umetnost.

Slovenska knjižica. Urejuje in izdaja A. Gabersček, Snopič 69—70 V Petrograd. Potopisne črtice. Sestavil Ljudevit Stiasny.

Vsebina teh zvezkov je jako zanimiva, kajti drugo je popisati kraj, katerega se je prepotovalo v zaprtih, zaduhtih železnicah, ki gredo le mimo mest in vasi, a popisati razne kraje, ko se jim je videlo v srce, kakor je videl baš pisatelj Stiasny, ki se je vozil po Rusiji na kolesu od kraja do kraja.

R A Z N O.

Vladika Strossmayer, odgovorivši na „Slovenkino“ čestitko, je pisal urednici lastnoročno sledeče pismo:

„Milostivna gospojice! Hvala Vam na čestitki. Bog Vas blagoslovio svakom svojom milosti, svakom svojom sričcom obasuo.

Preporučajem se i nadalje Vašoj miloj uspomeni i Vašoj pobožnoj molitvi!“

„Slovenka“ bode, dokler ostane v mojih rokah, delovala v smislu Strossmayerjeve i eje; ona ne bode samo slovensko pisan list, ampak zajedno tudi narodni list, v katerem naj veje le obče slovanski duh indiferentnega kozmopolitizma. To bode za veliko prijaznost slavnega biskupa najlepša zahvala.

Slučaj — kali? Dobila sem na ogled Milanski „Corriere delle Maestre“ — in glej slučaj! — tudi v Italiji se poganjajo učiteljice baš sedaj za take plače, kakoršne imajo učitelji. Toda v Italiji se jim godi huje, mnogo huje, kar nam svedoči De Amicisov roman: „Il romanzo d'un maestro“, katerega je spisal baje zato, da svet uvidi, kako se godi italijanskemu učiteljstvu. V poslani mi številki je članek: *Vita Imola!* ker je ondotni občinski svet sklenil plačevati učiteljice kakor učitelje. Imola je zdaj prvo mesto v Italiji, ki je vravnalo na ta način učiteljske plače.

Za tem člankom je v tem smislu pisano odprto pismo na ministra za uk in še za tem piše profesor Guido Fabiani isto tako odprto pismo

markizu Isimbardi-ju, ki se je baje izrazil v mestni seji (Bresso), da ima na razpolaganje za ondotne šole učiteljic kolikor treba z letno plačo 250 lir! Pismo je jako rezko sarkastično, osobito, ko pravi, da si je s to izjavo pridobil zaslugo, zaslugo ki je vredna njega, ki je potomec slavnih Isimbardi, ki so od leta 1412. skazali Italiji toliko dobrot in si proslavili ime.

Najlepše so pa vesti pod zaglavjem „Kalvarija“, ki nam svedočijo, kakov red je v blaženi Italiji. Nekatere občine ne plačujejo po več mesecev učiteljev in učiteljic, ki se morajo zatekati brzojavnim potom do ministerstva. Ena revica ni bila plačena od oktobra do zdaj, druga si je zvila nogo in učiti mora že mesec dni — s postelje.

O, blažena Italija, ubogo ljudstvo!

Geraldina Hodgson predava v Walesu na vseučilišči angleški jezik in književnost. Završila je svoje studije v Cambridge 1889.

Grofica dr. Marija Linden je postala asistent na zoologičnem ustavu vseučilišča v Tübingen na Nemškem.

Vi ginja Demont-Breton je predsednica slikaric in kiparic sedemnajste izložbe ženskih del, ki se je otvorila v Parizu dne 2. marca.

Ona je mala, jako priprosta ženica, hodi samozavestno, gleda naravnost in odkrito, njen smeh je odkritosrčen, odprt a vsa njena fizija nomija kaže trdno voljo.

D O M A.

Zakaj so nove hiše nezdrave? Pri zidanju rabi se vgašeno apno, katero se strašansko rado navleče vode in vlage iz zraka in pri vsem tem vendar ne postane vlažno. Jedinno vidno znamenje, da je apno potegnilo mnogo vode nase, je to, da se razmehi in da se mimogrede jako segreje. Ker se kemično spoji z vodo.

Zidarji pa primešajo apnu mnogo več vode, nego je zamore posrkati, zato da je malta dovolj tekoča. S tako malto se potem veže kamenje v zidu. Malo po malo se zid osušava, sosebno o slahem vremenu. Vlaga vedno bolj izhlapeva in končno, ko je izginil tudi duh po apnu, nasele se prebivalci navadno v nove prostore. V resnici pa še mora oddati apno tudi vso tisto vodo, s katero je zvezano kemičnim potom in zračnilo se je, da je treba za to do 13 tednov. Dokler se torej apno celo ne izsuši, ni človeku ugodno v takem stanovanju. Sosebno treba paziti na to, da se pohištvo ne tišči sten, ker je apno jako ostro, da razje polituro in celo lesu škoduje. Tudi tapete razje, zatoorej se soba ne sme prehitro prevleči s tapetami.